

מבעיות חיילים משוחררים בעולם

מה בין "תכנית הוטרנים" הקנדית לבין "מגילת-זכויות-החייל" בארה"ב.

סופר קנדי המצוי אצל בעיות מתקופת המלחמה (לסלי רוברטס), מגדיר כך את ההבדל במגמות הטיפול בותיקי-המלחמה בשתי הארצות הדוברות-אנגלית של אמריקה: "התכנית האמריקאית מבטיחה לפרט סעד במשך זמן קצר, עד החזרתו אל חייו האזרחיים, התקינים, ואילו התכנית הקנדית עומדת על טיפול ממושך בפרט, שהיא רואה בו נכס בריקיימא של האומה. ובעוד שהראשונה גותנת עזרה כספית ועצת-מומחים לותיק הרוצה לרכוש חוזה או ליסד איזה עסק, הרי יסודה של התכנית הקנדית היא במתן-ההשכלה". ואלה דברי "ספר-השימוש" הרשמי לוטרנים: "מנהיגי קנדה העתידים מוכרחים לבוא במידה רבה מקרב אותם קנדאים צעירים שהתנדבו לשרות פעיל במלחמה זו¹. זהו העיקרון, שה"דומיניון" הכיר בו, בקבעו את תכניותיו... והתוצאה היא, כי לאיש או לאשה הצעירים החוזרים משירותם, ושאיפתם להכנס למוסד אוניברסיטאי סוכלה ע"י המלחמה, ניתנת מלוא האפשרות לשוב אל מסלול השכלתם... וכל אלה שנמצאו מוכשרים — בעת התנדבותם — לכניסה לאוניברסיטה, או שיוכלו להכשיר עצמם לכך תוך ט"ו חודש מיום שחרורם, זכאים ליהנות מאפשרות זו..."

פירושו של מתן אפשרות זו, הוא הזכות ללמוד במכללה, או במוסד השכלתי אחר, במשך תקופת-הזמן השווה לזו שבילה הפרט בשירות. הממשלה משלמת את שכר הלימוד ומקציבה 60 דולר לחודש דמי מחיה לרווק, ו-80 לנשוי, בתוספת הקצבות לילדים, אם ישנם. למעשה תאריך הממשלה את תקופת לימודיו של הסטודנט המצטיין, אם לא יספיק לו הזמן ה"מגיע" לו בתוקף שירותו.

מענינת היא הסטיסטיקה שבדברי המשקפת את מצב הדברים בקנדה, ויש בה כדי לעורר ולעודד שאר ארצות. למעלה מ-300.000 איש (מבין ה-750.000 בערך שהתנדבו) הנם בעלי-כושר להתקבל לאוניברסיטה, לפי התנאים הנ"ל — כנגד 100.000 בלבד (מתוך 600.000 מתנדבים) שהיו במצב מעין זה כתום מלחמת-העולם הראשונה. כבר כיום, בעוד רוב הצבא עודו באירופה, מלאות מכללות קנדה — "מאוקינוס עד אוקינוס" — וגדושות וטרנים צעירים. בתי-חרושת צבאיים מתחילים, המכונות מסולקות ובמקומן באים ספסלי-תלמידים. ציפו ל-40.000 בקשות, ואילו לאוקטובר כבר היו 90.000. ובה בשעה שסופרן העתונים של ארה"ב מסרו, כי "החיילים" האמריקאים אינם מעונינים בעסקי בתי-ספר, אלא רוצים במשרות" — רבות הן הידיעות שמודיעים "מדריכי-הוטרנים" הרשמיים שבקנדה, על אנשים המסרבים להצעות תעסוקה לאלתר, אלא רוצים להוסיף תורה ודעת. מנין ההבדל?

אין הוא נובע מן ההפרשים בהקצבות למחיה: אלו שבקנדה אינן עולות על אלו שבארה"ב אלא במידה מועטת בלבד. אלא שקנדה מכסה את כל הוצאות הלימוד, ואילו "מגילת-החייל" שבארה"ב קובעת רק 500 דולר לשנה לשכר-לימוד וספרים. בארה"ב אין זמן-הלימוד ה"מוקצב" יכול בשום אופן להיות גדול יותר מזמן השירות, ואילו בקנדה יודע הסטודנט (אשר לרוב גם הירבה יותר לשרת,

1) האימוץ והשירות בתוך קנדה — בימי המלחמה — היו חובה. אך השירות מעבר לימים הוסיף, למעשה, עד סוף המלחמה להיות שירות של התנדבות. — המערכת.